

Akad. prof. dr. Peter Štih, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti

(Nagovor na simpoziju ob 150-letnici rojstva Antona Korošca, Sveti Jurij ob Ščavnici, 14. maja 2022)

Spoštovane gospe in spoštovani gospodje, spoštovane udeleženke in udeleženci simpozija ob 150-letnici rojstva Antona Korošca.

Pred skoraj natančno stopetdesetimi leti v Biserjanah, v neposredni bližini Svetega Jurija ob Ščavnici, rojeni Anton Korošec je odločilno zaznamoval slovensko politiko v zadnjem obdobju avstro-ogrske monarhije in v medvojni Jugoslaviji. Bil je ena redkih političnih osebnosti na Slovenskem, ki je dala pečat ne samo slovenski, ampak tudi jugoslovanski zgodovini, kot tudi zgodovini avstro-ogrske monarhije pred njenim razpadom. Še za časa svojega življenja je bil Anton Korošec ovenčan z epitetoni, kot sta voditelj in celo oče slovenskega naroda. Oboje dobro ilustrira njegov ugled in položaj, ki ga je zavzemal med Slovenci, čeprav je seveda potrebno takšne oznake, ki so bile nadevane še marsikomu drugemu, jemati s pravo mero zadržanosti, še zlasti v zgodovinopisju.

A ne glede na to je nedvomno, da je bil Anton Korošec izstopajoča slovenska zgodovinska osebnost, ki kot katoliški duhovnik in politik v času komunistične oblasti v povojni Sloveniji ni bil deležen zgodovinopisne pozornosti in še manj zgodovinskega spomina, odgovarjajočega njegovemu pomenu. Zato ne preseneča, da je prva znanstvena monografija o Korošču, ki pa obravnava le čas do konca monarhije, nastala v tujini, na Dunaju, kot doktorska disertacija na tamkajšnji univerzi leta 1990. Napisal jo je Feliks Bister, eden od soorganizatorjev današnjega posveta, in je pri Slovenski matici v slovenščini izšla leta 1992 ter tri leta kasneje pri založbi Böhlau še v nemščini. Konec leta 1990 je bil v Mariboru ob petdesetletnici njegove smrti organiziran tudi prvi simpozij o Korošču; referati so bili nato objavljeni v Prispevkih za novejšo zgodovino.

V naslednjih treh desetletjih so se slovenski zgodovinarji, pa ne samo oni, precej bolj načrtno ukvarjali s Korošcem. Med drugim sta prav tu, v Svetem

Juriju ob Ščavnici, potekala dva simpozija o Antonu Korošču. Prvi leta 2006 z naslovom *Anton Korošec in njegov čas*, drugi leta 2017 pa je nosil naslov *Anton Korošec in stoletnica Majniške deklaracije*. Vrhunec tega zanimanja za Korošca nedvomno predstavlja prav letošnje jubilejno leto, ko sta poleg že tretjega Korošču posvečenega simpozija v Svetem Juriju ob Ščavnici izšli kar dve njegovi biografiji, obe zelo obsežni. Andrej Rahten je pri Cankarjevi založbi objavil monografijo *Anton Korošec, slovenski državnik kraljeve Jugoslavije*, Mateja Ratej pa pri založbi Beletrina knjigo z naslovom *Triumfator: Anton Korošec v prvi Jugoslaviji*. Če je zgodovinopisje z omenjenimi deli in simpoziji bolj ali manj poravnalo svoj dolg do Korošca, pa ta nedvomno ostaja na področju javnega spomina nanj. Doprsni kip in spominska soba v rojstnih Biserjanah ter nagrobnik na ljubljanskem Navju, ki pa si ga deli s svojim političnim naslednikom Francem Kulovcem, gotovo ne odražajo pozornosti, ki si jo zasluži.

Ena od komaj znanih stvari o Korošču je tudi dejstvo, da je spadal med tiste slovenske politike, ki so že kmalu po vzpostavitvi nove države v dvajsetih letih 20. stoletja podpirali prizadevanja za ustanovitev Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Korošec se je že leta 1926 soprodpisal pod javni poziv za ustanovitev Akademije znanosti in umetnosti, za katero si je od leta 1935 naprej kot minister prizadeval tudi v Beogradu in jo po ustanovitvi leta 1938 kot eden njenih večjih mecenov podprl s privatno finančno donacijo. Zaradi zaslug za Akademijo je bil leta 1939, ko je postal Korošec ob 20-letnici Univerze tudi njen častni doktor, eden od treh kandidatov za njenega prvega častnega člana. Druga dva sta bila ljubljanski župan Ivan Hribar ter gospodarstvenik, kulturni mecen in predsednik društva Narodna galerija Fran Windischer. Izbor je na koncu padel na Ivana Hribarja, ki pa tudi ni bil izvoljen, saj so ga na Akademiji želeli počastiti s častnim članstvom ob njegovi 90-letnici leta 1941, a jih je prehitel začetek vojne iz njim Hribarjeva smrt.

Spoštovane gospe in gospodje, za zaključek tega nagovora mi ostane le še prijetna dolžnost, da se zahvalim občini Sveti Jurij ob Ščavnici in vsem, ki so pri tem sodelovali, za organizacijo današnjega simpozija, kot tudi za povabilo, da vas nagovorim. Želim vam uspešen posvet in lepo praznovanje Koroškevega leta. Hvala lepa.